కథ 1992

10

ఒక రాజకీయ కథ

ఓల్గా

నేను చేసిన తప్పేమిటో అర్థం కావటం లేదు. జరిగినదానిలో ఏ కొంచెం పొరపాటున్నా, దానిని ఆపటం, మరింకో విధంగా మార్చటం నా చేతుల్లో ఉన్నా నాకింత కోపం రాదని చెప్పగలను.

ఇలాంటి కష్టమే నా భర్తకు వస్తే ఆయనకెంత సహకరించాను. ఎంత ఓదార్చాను. ఎలా గుండెల్లో దాచుకున్నాను. ఆరోజు సాయంత్రం నాకింకా గుర్తుంది. మామూలు గుర్తు కాదు. కళ్లకు కట్టినట్టు ఉంది.

మా పెళ్లి జరిగి అప్పటికి సంవత్సరమయింది. ఆ సంవత్సర కాలంలోని నా జీవితాన్ని పరామర్శించు కుంటూ ఆయన చొక్కాలకు గుండీలు కుడుతున్నాను.

ఆయన పేరు మొదటిసారిగా మా పెదనాన్న నోటిమీదుగా విన్నాను. మా పెదనాన్నే నాకీ సంబంధం తెచ్చారు. మధుసూదనరావనే పేరు ఎంతో అందంగా, మధురంగా, పవిత్రంగా, మనసుకెంతో ఉల్లాసంగా విని పించింది. పదే పదే ఆపేరు నా మనసులో ప్రతిధ్వనిం చింది. నేనిన్నాళ్లూ ఎదురుచూసిన నా జీవిత సాఫల్యం ఈ పేరులోనే ఉందని నాకనిపించింది. మూడేళ్లుగా ఏ పేరు, నా పేరు జత కలుస్తుందా అని నిరీక్షిస్తున్నా నేమో, నా నిరీక్షణ ఫలించిందని సంబరపడ్డాను. ఆ క్షణం నుంచీ నేను పుట్టి పెరిగిన ఇంటిని పరాయి ఇల్లుగా భావించాను. మరో నెలలో నేను మా ఇంటికి వెళ్లిపోతానని నిశ్చింతగా నిట్టూర్చాను. అది హఠాత్తుగా అనుకున్న మాట కూడా కాదు. అప్పటికి మూడేళ్లుగా మా అమ్మ ఇంట్లో నేనే చిన్న మార్పు చేసినా అది తనకు నచ్చకపోతే, 'మీ ఇంట్లో నువ్వలా చేద్దువుగానిలే. ఈ ఇంట్లో ఇలా జరిగిపోనీ,' అంటుండేది. నా ఇష్టం వచ్చి నట్టు అమర్చుకోటానికి నాకో ఇల్లు వేరుగా ఉంటుం దని క్రమంగా అర్థమై ఆ ఇంటికోసం ఎదురు చూడ సాగాను. చివరికి ఆ ఇల్లు హైదరాబాదులోనని తెలిశాక నా ఆనందం ఏమని చెప్పను? హైదరాబాదు, మధు సూదన్- ఈ రెండు పేర్లూ మనసులో మెదిలినప్పుడల్లా నా పెదవుల మీదికి చిరునవ్వు ఎలా పాకేదో మా చెల్లి ఎగతాళి చేస్తూ చెప్పేది. అది విని నా ముఖం సిగ్గుతో ఎరుపెక్కేది.

మధుసూదన్‌కి యాభై వేలు కట్నం ఇవ్వటానికి మావాళ్లు ఒప్పుకున్నారు. ఆ సంగతి నా స్నేహితురాళ్లం దరితో చెప్పుకున్నాను. బి.ఎ. పరీక్షలు రాసి పెళ్లి కోసం ఎదురుచూస్తున్న నా స్నేహితుల మధ్య ఎప్పుడూ పెళ్లి కబుర్లే దొర్లేవి. అందరిలో నాకే ముందు సంబంధం కుదిరిందేమో, నాకు కాస్త గర్వంగా ఉండేది. కట్నం సంగతి విని నా స్నేహితురాళ్లలో కొందరు, 'అమ్మో అంత!' అన్నారు. మరికొందరు చౌకలోమంచి మొగుడ్ని కొట్టేశావన్నారు. ఒకమ్మాయి మాత్రం కట్నం ఎందు కంటూ వితండవాదం చేసింది. పెళ్లి చేసుకుని నేనతనికి సుఖాన్నిస్తానట. చాకిరీ చేస్తానట. పిల్లల్ని కంటానట. వాళ్లకు మళ్లీ అరవ చాకిరీ చేస్తానట. ఇన్ని పనులు చెయ్యాల్సిన నీకు, ఇన్ని బాధ్యతలు నెత్తిన వేసు కుంటున్న నీకు అతను కట్నం ఇస్తే అర్థముందిగానీ, నువ్వెందుకివ్వాలి అని వితండవాదం మొదలుపెట్టింది. అసలు పెళ్లి విషయాన్ని, నాకతనితో ఏర్పడబోయే పవిత్రబంధాన్ని అంత మొరటుగా అర్థం చేసుకుంటున్న ఆ పిల్లను చేస్తే నాకు ఒళ్లు మండిపోయింది. "నేను మాత్రం సుఖపడనా, చాకిరి నా కోసం కూడా కాదా? పిల్లలు పుడితే వాళ్లు నా పిల్లలు కాదా," అని అడిగాను ఆమె వక్రదృష్టి ఎంత దూరం పోతుందో తెలుసుకుం దామని. "అలా అయితే మరి యాభైవేలెందుకు ఇద్దరూ కలిసి సుఖపడటానికీ," అంది లా పాయింటు లాగు

తున్నదానిలా. ఇలాంటి కుతర్కం చేసేవాళ్లకేం చెబుతాం. చెబితే మాత్రం వాళ్ల తలకెక్కుతుందా అను కుంటూ "అది ఆచారం- నాకూ మావాళ్లకూ లేని అభ్యంతరం నీకెందుకు?" అన్నాను. ఆపిల్ల, "ఎందుకో పెళ్లయ్యాక నీకే తెలుస్తుందిలే," అని వెళ్లిపోయింది.

కానీ, పెళ్లయ్యాక నాకేం తెలియలేదు. పెళ్లి సలక్షణంగా జరిగిపోయింది. పెళ్లిపీటల మీద ఆయనను మొదటిసారిగా చూసిన మధుర క్షణాన్ని నేనెప్పటికీ మరిచిపోలేను. ఆయన ఫోటోలో కంటే అందంగా ఉన్నాడు. ఆయనా, ఆయన పేరు, ఆయన తోడి నా జీవితం అంతా మధురమేనని నాకు నమ్మకం గా అనిపించింది. పెళ్లిలో ప్రతి పనీ ఎంతో పవిత్రంగా-త్రికరణశుద్ధిగా అంటారే అలా చేశాను. మాంగల్యాన్ని ఎంతో భక్తిగా కళ్ల కద్దుకుని నా గుండెల్లో దాచుకున్నాను. నా జీవితానికి పట్టిన మహా అదృష్టం, నాకు లభించిన అపురూప వరం ఆ మాంగల్యమే అనుకున్నాను. ఆయన జీవిత సహచరిగా కష్టసుఖాలలో భాగం పంచు కోవాలని ఎంత చిత్తశుద్ధితో అనుకున్నానంటే, తర్వాతి రోజుల్లో ఏ కొంచెం బాధ కలిగినా పెళ్లిరోజు నేను తీసుకున్న నిర్ణయం గుర్తు తెచ్చుకుని, ఆ కష్టాన్ని దిగ మింగి సంతోషంతో ఆయనకు సహకరించేదాన్ని. భార్యాభర్తల అనురాగాన్ని గురించీ, భర్త యెడల భార్య పాటించాల్సిన ధర్మాన్ని గురించీ నాకప్పటికే చాలా తెలుసు. 'ప్రేమ నిండిన ఇల్లే నవస్వర్గముగా విలసిల్లు,' అనీ, 'మల్లెతీగ వంటిదీ మగువ జీవితం. చల్లని పందిరి ఉంటే అల్లుకుపోయేను,' అని చిన్నప్పటినుంచీ పాడు కుంటూనే ఉండేదాన్ని. అలాంటి విషయాలతో నిండిన పాటలూ, కథలూ, నవలలూ నాకెంతో ఇష్టం. స్త్రీల జీవిత పరమార్థాన్ని ఎంత బాగా చెబుతున్నారాని పుల కించిపోయేదాన్ని. నేనుకూడా మధుసూదన్‌ని లతలా అల్లుకుపోయి నిశ్చింతగా, భద్రంగా బతుకుతున్నాననే తృప్తికంటే కావలసిందేముంది?

అయితే, ఇదంతా చాలా తేలికగా, సునాయాసం గా జరిగిపోలేదు. పెళ్లి రోజున ఉన్న పవిత్రభావాన్ని నిల బెట్టుకోటానికి నేను చాలా యుద్ధం చేశాను. ఆయన అలవాట్లు నా అలవాట్లకు పూర్తిగా భిన్నం. ఆయనకు శుభ్రం తక్కువ. తన పరిసరాలన్నీ గందరగోళంగా, చెత్త తో ఉంచుకోవడం అలవాటు. నా శుభ్రత ఆయనకు విసుగ్గా ఉండేది. ఆరునెలల్లో నేనూ ఆయనలా తయా రవటానికి చాలా ప్రయత్నం చేశాను. మా పక్కింటా విడకు నాలా శుభ్రం గురించి పిచ్చిలేదు. వాళ్లాయనకు మాత్రం ఏకాస్త దుమ్మూ, మురికీ చూసినా పిచ్చెక్కి పోతుంది. ఆమె హడలిపోతూ అన్నీ ఆయనక్కావల్సి నట్టు ఉంచటానికి యాతన పడేది. మేమిద్దరం కలిసి నప్పుడు ఈ విషయాలే మాట్లాడుకునేవాళ్లం. నేనామెకు నా పద్ధతులన్నీ నేర్పి ఆవిడ బద్ధకాన్ని కాస్త ఒంట బట్టించుకున్నాను.

ఆయన నన్ను ప్రేమగానే చూసేవారు. ప్రేమకు కొలమానం ఏమిటి - పువ్వులు తేవటం, సినిమాలకూ షికార్లకూ తీసికెళ్లటమయితే నాకు ప్రేమకేమీ లోటు లేదు. అయితే, నాకిష్టమైన కనకాంబరాలు పెట్టుకున్నా, హిందీ సినిమాకు వెళ్దామన్నా ఆయనకు చాలా చిరాకు వచ్చేది. ఆయనకు చిరాకు కలిగించనని నేను పెళ్లి నాడు ఒట్టేసుకున్నాను గదా - అందువల్ల, మేం చాలా ప్రేమగా ఉండేవాళ్లం. మా అత్తమామలు కూడా మంచి వాళ్లే. పెళ్లినాటి కట్నం, లాంఛనాలు తప్ప మరే గొంతెమ్మ కోరికలు కోరలేదు. అది చాలలేదని నన్నెన్నడూ సతాయించనూ లేదు. వాళ్లు వేరే ఊళ్లో ఉండటంవల్ల నాకు కోడంత్రికం లేదు. అంతా హాయి గానే జరిగిపోతోంది.

ఆరోజు- మా పెళ్లయి ఏడాది నిండిన రోజు. గడిచిన ఏడాదిలో నాకు దొరికిన పందిరినీడ ఎంత చల్ల నిదో, ఎంత వెచ్చనిదో పరామర్శించుకుంటూ ఉండగా, ఆయన చొక్కా గుండీలు కుడుతున్న సూది కసక్కున నా చూపుడువేలిలో దిగబడింది. 'అబ్బా' అని అరవక ముందే మా వాకిట్లో పెద్ద కలకలం వినపడింది. నాకు భయంవేసి ఒక్క ఉదుటున బైటికి పరిగెత్తాను. ఆగిన ఆటోచుట్టూ మనుషులు మూగారు. స్కూటర్ల మీద మనుషులు దిగుతున్నారు. ఆ గుంపులోంచి దారిచేస్తూ మా ఆయనను నలుగురు మనుషులు ఆటోలోంచి దించారు. నీరసంగా అడుగులేస్తూ వస్తున్న ఆయన్ని చూడగానే ఏమైందో తెలియకుండానే బావురుమని ఏడ్చాను.

"ఏం లేదమ్మా. ఏం లేదు. మనందరం అదృష్ట వంతులం" అంటూ ఒక పెద్దాయన మధుసూదన్‌ని మంచం మీదకు చేర్చాడు. అప్పుడు చూశాను. ఆయన కుడిచేతికి పెద్దకట్టు. రక్తసిక్తమైన బ్యాండేజి. నాకు కళ్లు తిరిగాయి. నిస్సత్తువ ఆవరించి నిలబడలేక కుప్ప కూలిపోయాను. 'ఏమైందీయనకు- నాదేవుడు నాకు దక్కుతాడా?' వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తున్న నన్ను సముదా యిస్తూ వాళ్లంతా జరిగిన విషయం చెప్పారు. ఆయన రోజూ ఫ్యాక్టరీలో నడిపే మెషిన్ పేరు చెప్పారు. ఆ మెషిన్‌ను ఎంత నేర్పరితనంతో నడిపితే వస్తువులు

ఉత్పత్తి చేస్తుందో చెప్పారు. ఆయన ఆ పని ఏడేళ్లుగా ఎంత నైపుణ్యంతో చేస్తున్నాడో చెప్పారు. అయినా, ఇవాళ ఆ మెషిన్ మా ఆయన కుడిచేతి వేళ్లనెలా కత్తిరిం చేసిందో చెప్పారు. అదేమీ ప్రమాదం కాదనీ, చేయ వల్సిన చికిత్స చేశారనీ, ఇంకా చేయిస్తారనీ చెప్పారు. మధుసూదన్‌కి విశ్రాంతీ, బలమైన ఆహారం కావాలనీ, దానికి ఖర్చుపెట్టమనీ కొంత డబ్బు నా చేతిలో పెట్టారు. వాళ్లు మావారు పనిచేసే ఫ్యాక్టరీలోని యూనియన్‌లో పనిచేసేవాళ్లట. దేవతలే నా కష్టంలో నన్నాదుకోటానికి ఈ రూపంలో వచ్చారా అనిపించింది వాళ్ల మాటలు వింటుంటే. నేను కన్నీళ్లు తుడుచుకుని ధైర్యంగా మధు సూదన్ చూపుల్లో చూపులు కలిపి, అందరికీ కాఫీలు కలిపి ఇచ్చేదాకా వాళ్లు మాఇంట్లోనే ఉన్నారు. వాళ్లు వెళ్లకుండా అలాగే ఆరోజంతా ఉంటే బాగుండునని పించింది నాకు. నా కష్టంలో ఆదుకోవటానికి నా అన్న దమ్ములు వచ్చి కూర్చున్నట్టే అనిపించింది. వాళ్ల ధైర్య వచనాలు లేకపోతే నేను ఏమైపోయేదాన్నో. కష్టం కలిగిం దన్న స్పృహ కలిగే కలగకముందే ఆ కష్టంలో మనం ఒంటరిగా లేననీ, గట్టెక్కించే చేతులు మన చుట్టూ ఉన్నాయనీ తెలవటం ఎంత బాగుంటుందో నాకారోజు అనుభవమయింది.

*

వాళ్లను పంపించి వీధి తలుపు వేసి వస్తుంటే మళ్లీ నా బాధంతా నా గుండెల్లోకి వచ్చి కూర్చున్నట్ల యింది. కానీ, ఏడవలేదు. మళ్లీ ఏడ్చే అవకాశం మధుసూదన్ నాకివ్వలేదు. నేను లోపలికి వచ్చేసరికి తను ఏడుస్తున్నాడు. తన మొండిచెయ్యి చూసుకుని కుళ్లి కుళ్లి ఏడుస్తున్నాడు. నేను ఎక్కడలేని ధైర్యమూ తెచ్చుకుని, నా కన్నీళ్లు దిగమింగి ఆయన కన్నీళ్లు తుడిచాను. తల్లి పసిపాపను అక్కున చేర్చుకున్నట్లు ఆయన్ని అక్కున చేర్చుకుని బుజ్జగించాను. ఎంతో ధైర్యం నూరిపోశాను. వేళ్లు లేకపోవటంవల్ల ఆయన జీవితంలో ఏ మార్పూ రాకుండా చేసే పూచీ నాదని చెప్పాను. ఆయన ఎంత బేల అయిపోయాడంటే, ఆ వేళ్లు లేకపోతే ఆయనమీద నా ప్రేమ కూడా తగ్గిపో తుందనుకున్నాడు. 'ఎంత పిచ్చిగా ఆలోచిస్తున్నారో తెలుసా?' అని మందలించాను. ఆయనెలా ఉన్నా నా మనిషనీ, నా ప్రేమకు ఇలాంటి పరీక్షలు ఒక లెక్క కాదనీ చెప్పాను. రక్తంతో, మందులతో తడిసిన ఆ చేతి కట్టుకి ప్రేమగా, సున్నితంగా నా పెదవులానించి ముద్దు పెట్టుకున్నాను. కానీ, ఆయనకు మరో పెద్ద దిగులు పట్టుకుంది. వేళ్లు లేకుండా ఆ ఉద్యోగం ఎలా? ఆ ఉద్యోగంలోంచి తీసేస్తే ఏంచెయ్యాలి? అసలే ఉద్యోగ మైనా ఎవరైనా ఇస్తారా? నేనెంత ధైర్యం చెప్పినా, ఆయన దిగులు తగ్గలేదు. నిద్రమాత్రలిచ్చి ఆయన్ను నిద్రపుచ్చానుగానీ నేనుమాత్రం తెల్లవార్లూ జాగారం చేశాను.

మర్నాడు కబురు తెలిసి మా అత్తమామలు వచ్చారు. మళ్లీ ఏడుపులు. ఇక ఈ ఏడుపులకంతం లేదా, ఆయన్ని తేరుకోనివ్వరా అనుకుంటుండగా మళ్లీ యూనియన్ వాళ్లొచ్చారు. వాళ్ల రాకతో ఇల్లు కాస్త ధైర్యం తెచ్చుకుంది. ఉద్యోగం గురించి భయపడటాని కేమీ లేదన్నారు వాళ్లు. నిన్ను ఉద్యోగంలోంచి పంపేసే టట్లయితే మన యూనియన్ దేనికంట అన్నారు. కాంపెన్సేషన్ విషయం, ఉద్యోగం విషయం- అవన్నీ తమకొదిలేసి ఆరోగ్యం చక్కబరుచుకోమన్నారు. ఆయనకెంత ధైర్యం వచ్చిందో చెప్పలేను. నన్ను పిలిచి యూనియన్ నాయకుడిని పరిచయం చేసి, ఆయన పాదాలకు నమస్కరించమన్నాడు. నేను కంగారుగానే అయినా మనస్ఫూర్తిగా నమస్కరించాను. అప్పుడాయన కాళ్లు వెనక్కు లాక్కుని నేనంత పని చేసినందుకు నొచ్చుకుంటూ కొన్ని మాటలు చెప్పాడు. ఇవాళ మధు సూదన్ ఉద్యోగం నిలబడుతుందంటే కేవలం ఈ యూనియన్, ఈ యూనియన్ నాయకుడి మహత్యం కాదట. ఎప్పుడో నూట పాతిక సంవత్సరాల క్రితం మొద లైన కార్మికుల చైతన్యవికాసం యొక్క ఫలితమట. కార్మికుల ఐక్యత, పోరాటాలు, ఉద్యమాలు లేనప్పుడు ఇలాంటి సమస్యలొచ్చినవాళ్లు చచ్చిపోవలసిందే తప్ప ఏ ఫ్యాకర్టీ ఉత్పత్తి కోసం ప్రమాదానికి లోనయ్యాడో ఆ ఫ్యాక్టరీ వాళ్లు ఏమీ పట్టించుకొనేవాళ్లు కాదుట. కార్మికులు కలిసికట్టుగా ఉండి ఎన్నో చట్టాలు తెచ్చు కున్నారట. అందుకే మధుసూదన్ సమస్య తేలికగా పరి ష్కారమవుతుందట. ఇంకా కార్మికుల క్షేమం కోసం, యాజమాన్యాలను అదుపులో ఉంచటం కోసమే ఈ యూనియన్లు అని ట్రేడ్ యూనియన్ల గురించి చాలా చెప్పాడు. ఆయన చాలా నిజాయితీగా చెబుతున్నాడని పించి నేను చాలా శ్రద్ధగా విన్నాను. నాకు అర్థమైనంత వరకూ మా ఆయనగానీ, ఆయనలా సమస్యలో ఇరు క్కున్న మరింకొకరెవరైనాగానీ ఒంటరిగా ఉండనవ సరం లేదనీ, వాళ్లకు అండగా యూనియన్ ఉందనీ ఆయన చెబుతున్నాడనిపించింది, అది నాకూ, మా ఆయనకూ కొండంత ధైర్యాన్నిచ్చింది.

నెలరోజులలో ఆయన చెయ్యి నయమయింది. కట్టు విప్పించుకుని వచ్చిన మొదటిరోజు రాత్రి ఆ మొండిచేయి నా శరీరాన్ని తాకుతుంటే నా ఒళ్లు జలదరించిన మాట నిజమేగానీ, అతి కొద్ది సమయంలో ఆ జలదరింపును పులకరింతగా చేసుకున్నాను. ఆ మొండి చేతిని ప్రేమావేశంతో ముద్దులాడాను. యూనియన్ వాళ్ల పట్టుదలతో ఆయనకు ఆ మెషిన్ దగ్గరే ఉద్యోగం నిలిచింది. ఆయనకు సహాయంగా ఒక అసిస్టెంటుని వేశారు. కాంపెన్సేషన్‌గా మాత్రం పదివేలు ఇచ్చారు. ఉద్యోగంలో ఏ మార్పూ లేదు కనుక అంతకంటే ఎక్కువ ఇచ్చేది లేదన్నారు. యూనియన్ వాళ్లు ఇక దానిమీద వివాదం వద్దు, వాళ్లిచ్చినదానితో తృప్తి పడదాం అన్నారు. ఆయనా అంగీకరించారు. నాలుగు నెలల్లో మళ్లీ మా పాత జీవితం మాకు తిరిగొచ్చినట్ల యింది. అప్పుడే నేను గర్భవతిననే అనుమానం వచ్చింది. ఆ అనుమానం ఇంకో నెలలో రూఢి అయ్యింది. డాక్టరు దగ్గరకు వెళ్లి చెబితే ఆమె పరీక్ష చేసి, బరువు చూసి టానిక్కులు రాసిచ్చింది. ఆ తర్వాత రెండు నెలలూ ఆయన నన్ను ఎంతో అపురూపంగా చూసుకున్నారు. నాకు కావల్సినవన్నీ కొనిచ్చారు. పాలూ, పళ్లూ తినమని పదే పదే చెప్పారు.

*

నాకు లెక్క ప్రకారం మూడు నెలలు నిండాయి. ఆరోజు సాయంత్రం తలంటి పోసుకుని జుట్టు చిక్కు తీసుకుంటున్నాను. హఠాత్తుగా పొత్తి కడుపులో విపరీతమైన నొప్పి వచ్చింది. ఏం చెయ్యాలో తెలియలేదు. ఓర్చుకుందామని చూశానుకానీ, బాగా సెగతగుల్తున్నప్పటి అన్నం పొంగులా పైకి బుస్సున తన్నుకొస్తోంది. కడుపంతా కుతకుత ఉడికిపోతోంది. ఇక నావల్ల కాదనిపించింది. మా పక్కింటామెను కేకేశానని నాకు లీలగా గుర్తు. ఆమె రావటం. ఆమెతో నేను ఏం చెప్పానో నాకు గుర్తులేదు. స్పృహ తప్పి పడిపోయాను. మళ్లీ నేను కళ్లు తెరిచేసరికి ఆస్పత్రిలో ఉన్నాను. నాచుట్టూ మా వాళ్లంతా ఉన్నారు. మా అమ్మానాన్నలు వచ్చారంటే నాకేమై ఉంటుందా అని భయంవేసి చూస్తే నా ఒక చేతికి సెలైన్, రెండో చేతికి రక్తమూ ఎక్కిస్తున్నారు. పొట్ట పచ్చిపుండులా వుంది. తర్వాత నాకు కాస్త ఓపిక వచ్చాక అమ్మ నాకు మెల్లిగా చెప్పింది. నా బిడ్డ గర్భసంచిలో పెరగలేదట. గర్భసంచికి ముందుండే ట్యూబుల్లో పెరిగాడట. అదేమిటో, అలా ఎలా జరిగిందో నాకప్పుడేమీ అర్థం కాలేదుగానీ, జరగరానిది జరిగిందని మాత్రం తెలిసింది. ఆ పెరిగే అండం పగిలి నా పొత్తికడుపు లోపలంతా రక్తపు మడుగైపోయిందట. డాక్టర్లు ఆపరేషను చేసి, లోపలంతా శుభ్రంచేసి మళ్లీ కుట్టటానికి ఆరు గంటల పైగా పట్టిందట. ఆ ఆపరేషన్‌వల్ల నాకు మరి పిల్లలు పుట్టే అవకాశం లేదట. "ఎలాగైతేనేం ప్రాణాలతో బతికి బైటపడ్డావు. మరి ముందు జీవితం ఏం కానుందో," అంది అమ్మ. నాకా మాటలు చాలా చిత్రంగా తోచాయి. అయినా, ఒకసారి నా స్థితి పరామర్శించుకునే ప్రయత్నం చేశాను. పెద్ద ప్రళయం తర్వాత కూలిపోయిన కొంపలా ఉన్నాననిపించింది నన్ను నేను చూసుకుంటే. సాయంత్రం మధుసూదన్‌ని చూస్తూనే దుఃఖం పట్టలేకపోయాను. "ఊఁ- ఏడ్చి ఏం లాభం? మన రాత అలా ఉంది," అన్నాడాయన నిష్ఠురంగా. నాకొచ్చిన ఈ ఆపదకు ఆయన తల్లడిల్లుతుంటాడనుకున్నాను. నా తల నిమురుతాడనుకున్నాను. నా కన్నీళ్లు తుడుస్తాడనుకున్నాను. నేనున్నాను, నువ్వెందుకు ఏడుస్తావని నా చెయ్యి పట్టుకుంటాడనుకున్నాను. ఇవేవీ లేకపోగా అతని కళ్లల్లో నామీద నిష్ఠూరం గూడు కట్టుకోవటం ఎందుకో నాకర్థం కాలేదు.

"నువ్వు పిల్లల్ని కనవని మీ అత్తగారికి నీమీద నిష్ఠురంగా ఉంది," అని మర్నాడు సాయంత్రం మా అమ్మ చెప్పేదాకా నాకు ఆయనలా ఎందుకున్నారో అర్థంకాలేదు. అర్థమయ్యాక అంతులేని భయంవేసింది. "అమ్మా ఎట్లాగే- నేనేం చెయ్యనే," అన్నాను బెదిరిపోతూ. "ఏం చేస్తావు? ఎంత పాడు బతుకైపోయింది. బిడ్డనెత్తుకునే అదృష్టం లేకపోయె. ఇక వాళ్లేం అన్నా భరించటం తప్ప ఏం చేస్తాం," అని అమ్మ నిస్సహాయతతో కూడిన నిష్ఠురత్వంతో ఏడవడం మొదలుపెట్టింది.

నాకు కన్నీళ్లు రానంతగా భయం వేసింది. ఆ భయంలో నాకు అర్థమైందేమిటంటే నేను ఒంటరి దాన్ని. నాకొచ్చిన ఈ కష్టంలో నాతోపాటు సహానుభూతి చెందటానికి ఎవరూ సిద్ధంగా లేరు. వీళ్లందరికీ ఇక పిల్లలి కనలేననే విషయం తప్ప, నాకు జరిగిన ఘటన ముఖ్యమనిపించటం లేదు. ఆఖరికి మా అమ్మతో సహా దిగులంతా పుట్టని, పుట్టలేని పిల్లల గురించే. ఇప్పటి నా బాధ, నేను కోలుకోవాల్సిన స్థితి, నేనూ, నా శరీరం పొందుతున్న ఈ అనుభవం- వీటి గురించి ఎవరికీ శ్రద్ధ లేదు, ఆసక్తి లేదు.

"ఎంత గండం గడిచిందమ్మా," అని హాస్పిటల్లో ఆయా అంటుంటే, "ఎవర్ని ఉద్ధరించటానికీ? మొడల్లే వాడికి పడి ఏడవటానికి కాకపోతే ఎందుకు బతికి నట్టు," అని గొణుక్కుంది మా అత్తయ్య.

పిల్లలు పుట్టకుండా ఉండడం నాకు కూడా బాధే ననీ, నాకు కూడా లోటేననీ గుర్తుకు రానంతగా నా వల్ల మధుసూదన్‌కి వచ్చిన కష్టం పెరిగిపోయింది. అతనికి పిల్లలు లేకుండాపోతారు. అతని వంశం, అతని ఇంటి పేరు, అతని ఆస్తీ ఇవన్నీ నిష్ఫలమవుతున్నాయి. దానం తటికీ కారణం నేను. అందరూ ఈ రకంగానే ఆలోచిస్తు న్నారు. నాకు వైద్యం జరుగుతోంది. మందులిస్తున్నారు. కానీ, అన్నీ యాంత్రికంగా జరుగుతున్నాయి. నన్నొక పనికిరాని యంత్రంలా చూస్తున్నారు. మా ఇంట్లో పనికి రాకుండా అందరికీ అడ్డంవస్తూ పడివున్న పాత కుట్టు మిషన్‌ని విసుక్కుంటున్నట్టు విసుక్కుంటున్నారు.

నేను హాస్పిటల్ నుంచి ఇంటికి వచ్చాను. అమ్మా నాన్నలు పనులున్నాయని వెళ్లిపోయారు. వాళ్లు నన్ను తమవెంట తీసుకెళ్లటానికి భయపడుతున్నట్టు కనిపిం చారు. ఎందుకో నాకర్థం కాలేదు. వాళ్లు నన్ను తీసికెళ్ల నందుకు మా అత్తయ్య ఎన్నో నిష్ఠురాలాడింది. ఈ గొడ వంతటిలో మా ఆయన ప్రవర్తన నన్ను మరీ బాధిం చింది. నేనెందుకూ పనికిరానిదాన్నని ఆయన ఎలా అనుకుంటారు? పిల్లల కోసమేనా నన్ను పెళ్లాడింది. స్నేహం, ప్రేమ, సాహచర్యం వీటికి అర్థమే లేదా? ఇన్నాళ్లలాగానే నేను ఆయన చెప్పే కబుర్లు వింటూ, ఆయనకు కావాల్సినవన్నీ అమర్చిపెడుతూ, ఆయనకు విశ్రాంతినీ, సుఖాన్నీ ఇస్తూ ఆయనతో సినిమాలకూ, షికార్లకూ వెళ్తూ ఉండకూడదా? అలా ఉండటానికి ఏమిటి అభ్యంతరం? పిల్లలు లేని ఆడవాళ్లు ఉండరా? వాళ్లందరినీ భర్తలు ప్రేమగా చూడరా? నాకు తెలిసీ పిల్లలు లేని ఆడవాళ్లు ఎవరున్నారా అని గుర్తు తెచ్చు కున్నాను. వెంటనే రుక్మిణత్త గుర్తొచ్చింది. ఆమెకు పిల్లలు లేరు. ఆమెకు నలభై ఏళ్లు వచ్చేంతవరకూ పిల్లల కోసం ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేశారు. మొక్కని దేవుడు లేడు. చూడని డాక్టరు లేడు. పరీక్షలు, ఆప రేషన్లు, మందులూ ఒకపక్కా- పూజలూ, వ్రతాలూ, నోములూ మరోపక్కా ఆమె జీవితమంతా ఆక్రమించి వేశాయి. ఆమె ఆలోచనలూ, పనులూ, ధ్యాస అంతా పిల్లలకోసమే. ఆమెను అందరూ జాలిగా చూసే వాళ్లు. చివరకు పిల్లలు పుట్టరని తీర్మానించుకున్నాక మా మామయ్య తన తమ్ముడి కొడుకుని తెచ్చి పెంచు కున్నాడు. ఏమైనా పిల్లలు లేని ఆడదానికి కష్టాలు తప్పవు. అయితే పెళ్లి పిల్లల కోసమేనా? ఆడది పుట్టి పెరిగేది పిల్లల్ని కనటం కోసమేనా? మగవాడికి పిల్లల్ని కనివ్వటమేనా ఆడదాని జన్మ సాఫల్యం? ఆడదంటే ఒక గర్భసంచి, రెండు ఓవరీలేనా? అవి లేని నేనెందుకూ పనికిరానిదాన్నేనా?.... ఆలోచించినకొద్దీ నాకు తెలిసిన స్త్రీలలో ఎవరూ శాంతిగా లేరని అర్థమవుతోంది. కట్నం ఇచ్చి నేను పెళ్లి చేసుకోగలిగాను గానీ, నా స్నేహితుల్లో కొందరు కట్నాలివ్వలేక పెళ్లికాకుండా ఉండిపోయారు. పెళ్లికాక పోవటంవల్ల అందరూ చిన్నచూపు చూస్తుంటే భరించటానికి చాలా యుద్ధం చేస్తున్నారు. ఇచ్చిన కట్నం చాలలేదనే అత్తింటి ఆరళ్లు భరించలేక నిర్మల, సరోజ ఆత్మహత్య చేసుకున్నారు. కమలను భర్తే చంపే శాడు. ఇద్దరినీ ఆడపిల్లలనే కన్నందుకు మా పక్కింటా విడ ఎంత చిత్రహింసో అనుభవిస్తోంది. ఇన్నాళ్లూ వాట న్నిటికీ నేనెందుకింత గుడ్డిగా ఉన్నాను? దేశమంతా స్త్రీల ఆర్తనాదాలతో మారుమోగుతుంటే నేను అనురాగ దాంపత్యం గురించీ, ప్రేమ నిండిన ఇల్లు గురించీ ఎలా కలలు కన్నాను? నాలాంటి లక్షలాది అజ్ఞానులు అలాంటి కలలు కంటూ, ఎక్కడా దొరకని ఆ ప్రేమ కోసం వాళ్ల రక్తాన్ని ఎలా ధారపోస్తున్నారు? ఎందుకిదంతా ఇలా జరుగుతోంది? ఈ ప్రశ్నలు నన్ను వేధిస్తున్నాయి.

*

ఇలా రోజులు గడుస్తున్నాయి. ఒకరోజు మా అత్తయ్య నామీద హఠాత్తుగా దాడి మొదలుపెట్టింది. నా మూలంగా ఆమె కొడుక్కి శాంతిలేకుండా పోతోం దట. చిక్కి శల్యమవుతున్నాడట. దిగులుతో కుంగిపోతు న్నాడట. ఇది పెద్ద అబద్ధం. ఆయన నాతో ముభావంగా ఉంటున్నాడు తప్పితే, మిగిలిన విషయాల్లో శుభ్రంగా ఉంటున్నాడు. ఆఫీసులో పని తగ్గింది. ఆరోగ్యం బాగుంది. కాస్త లావయ్యాడు. చిక్కిశల్యమవుతున్నది నేను. అలాంటిది మా అత్త ఈ దాడి నామీద ఎందుకు ప్రారంభించిందో తెలియలేదు. క్రమంగా ఇరుగు పొరుగు ఆడవాళ్లు కూడా వచ్చి మా అత్తతో కలిసి మా ఆయన దిగులు గురించీ, చిక్కిపోవడం గురించీ మథన పడడం ప్రారంభించారు. నేను ఒంటరిగా ఉన్నాను. ఒక్కదాన్నే కుమిలిపోతున్నాను. ఒకరోజు మా అత్త పరోక్షంగా కాక స్పష్టంగా తన అభిప్రాయం చెప్పింది. మా ఆయనకు వేరే పెళ్లి చేస్తుందట. నేను భయంతో కంపించిపోయాను. సరిగా చూసినా, చూడకపోయినా నా ఇంట్లో నేనెలాగో పడి ఉంటున్నాను. నన్ను నా ఇంట్లోంచి పంపి, ఆయనకు పిల్లల్ని కంటానికి మరో ఆడదాన్ని తెస్తారట. నా భర్తనడిగితే, "అమ్మ మనవలు కావాలంటోంది, ఏం చెయ్యను," అన్నాడు. కానీ, వాళ్లమ్మను రెచ్చగొట్టింది ఈయనే అని అర్థమయింది ఆయన ధోరణి చూస్తే. "ఏం చేస్తారయితే?" అనడిగితే నాకు విడాకులిచ్చి వేరే పెళ్లి చేసుకుంటానన్నాడు.

మొదట మామూలుగా మొదలైన ఈ మాటలు చివరకు బెదిరింపులలోకి దిగాయి. నా అంతట నేను మర్యాదగా విడాకులిచ్చినా సరే, లేకపోతే ఏ పద్ధతుల్లో విడాకులు తీసుకోవాలో తెలుసంటూ కొన్ని పద్ధతులు చెప్పాడు. అవి వింటే నాకు వణుకు పుట్టుకొచ్చింది.

మా అమ్మానాన్నలను పిలిపించారు. నన్ను తీసుకుపొమ్మన్నారు. వాళ్లు నిస్సహాయంగా తల వంచటం తప్ప మరేం చెయ్యలేకపోయారు. నేనీ ఇంట్లోంచి వెళ్లిపోవాలట. ఇది నా ఇల్లు కాదట. అతనికి ఎవరు పిల్లల్ని కంటే ఆమెదే ఇల్లట. పెళ్లినాడు చెప్పిన పవిత్రమైన మాటలకు అర్థం అతని వంశాన్ని పెంచినప్పుడేనట. అంటే అతనికి పిల్లల్ని కనిపెంచే ఉద్యోగమిది. యాభైవేల రూపాయలు లంచంగా ఇచ్చి కొనుక్కున్న ఉద్యోగమిది. ఆ ఉద్యోగానికి పనికిరాకుండా పోయాను గాబట్టి నన్ను తీసేసి వేరేవాళ్లను పెట్టుకుంటాడు. ఇదీ అసలర్థం పెళ్లికి. దాన్ని దాచి, మభ్యపెట్టి ప్రేమ, అనురాగం, దాంపత్యం- ఎందుకీ మోసం? ఎందుకంటే ఉద్యోగమంటే హక్కులడుగుతారు. ప్రతిఫలం అడుగుతారు. బోనస్సులడుగుతారు. ఇది దాంపత్యమంటే, ఇది పాతివ్రత్యమంటే, ఇది మాతృత్వమంటే ఒళ్ల విరుచుకుని సేవలు చేస్తారు. ఏమీ అడక్కుండా ఇచ్చిన దాంతో తృప్తిపడతారు. మంచివాడై కాస్త ప్రేమ చూపించాడా, నెత్తిన పెట్టుకుని ఊరేగుతారు. అదీ ఇదీ కావాలని పోరితే గయ్యాళి అనే పేరెక్కడ వస్తుందోనన్న భయంతో ఉంటారు. ఇన్ని లాభాలుండగా దీన్ని పెళ్లి అనక ఉద్యోగమనో, వ్యాపారమనో ఎందుకంటారు?

ఇది అర్థమైనకొద్దీ నా కోపం పెరుగుతోంది. ఇది అన్యాయం అని ఎలుగెత్తి అరవాలని ఉంది. అన్నిటికంటే ఆశ్చర్యం నా ఒంటరితనాన్ని గురించి. నాకొక కష్టమొస్తే పంచుకుని నాకు అండగా ఉండటానికి ఎవరూ లేరేం? నాతోటి ఆడవాళ్లకు కూడా నా బాధ అర్థం కావటం లేదెందుకు? ఆరోజు మధుసూదన్ ఫ్యాక్టరీలో పనిచేస్తూ వేళ్లు నరుక్కుని వస్తే ఎంతమంది యూనియన్ వాళ్లొచ్చారు? ఎంత ధైర్యం చెప్పారు? యజమానుల దగ్గర వైద్యానికయ్యే డబ్బు తెచ్చిచ్చారు. మేమంతా నీకండగా ఉన్నామన్నారు. మాకు కష్టం వస్తే నువ్వు రావా అన్నారు. మనమంతా ఒకటన్నారు. తిరిగి అదే ఉద్యోగం నిలిచేలా యాజమాన్యంతో పోట్లాడారు. కాంపెన్సేషన్ వచ్చేవరకూ కాళ్లరిగేలా తిరిగారు. నాకు సైతం ధైర్యం చెప్పారు. అదంతా ఎంత బాగుంది! ఆయన దిగులు, వేదన ఒక్కరోజులో ఎలా మాయమయ్యాయి? ఉత్పత్తి కార్యక్రమంలో ఉన్నప్పుడు పనికి రాకుండా పోయినందువల్ల ఆ చేయి ఎన్ని రాయితీలు పొందింది. ఎంత సహకారం ఆ చేతి చుట్టూ వెల్లివిరిసింది? దాని వెనక ఎంత చరిత్ర ఉంది? ఎన్ని పోరాటాలూ, ఉద్యమాలూ ఉన్నాయి?

మరి నేను బిడ్డను కనబోతూ, ఆ పనిలో అనుకోకుండా, యాక్సిడెంటల్‌గా ఒక ప్రమాదానికి గురైతే నాకీ ఒంటరితనమేమిటి? బహుశా నాకు జరిగిన ఆ ప్రమాదానికి కూడా ఆయనే కారణం కావచ్చు. ఆ కణం కలవకపోతే నా అండం ప్రతినెలా విడుదలైనట్లే విడుదలై నిష్ఫలంగా రాలిపోయేదేమో. అతని కణమొకటి కలవటంవల్ల నా శరీరం శిథిలమయింది. ఒక ముఖ్య భాగం నా శరీరం నుంచి కత్తిరించబడింది. నా నెత్తిన గొడ్రాలనే పెద్ద నిందపడింది. ఇదంతా బిడ్డను కనే క్రమంలోనే జరిగింది. భవిష్యత్తులో ఫ్యాక్టరీ యంత్రాలు నడిపో, బ్యాంకుల్లో లెక్కలు రాసో, ప్రాజెక్టులు కట్టో, వైద్యం చేసో సమాజానికి ఉపయోగపడే ఒక బిడ్డను కనే క్రమంలోనే జరిగింది. సంతానాన్ని ఉత్పత్తి చేసే పనిలోనే జరిగింది. అయినా, నాకు రాయితీలూ లేవు. నాకెవరి సహకారమూ లేదు. నా ఉద్యోగంలోంచి నన్ను తీసేశారు. నన్ను ఓదార్చేవారూ, నాకు ధైర్యం చెప్పేవారూ లేరు. నేను ఒంటరిగా ఉన్నాను. ఎందుకు? ఎందుకు? ఎందుకు? నా ఒంటరితనం వెనక ఉన్న కుట్ర ఎలా మొదలయింది? ఆడవాళ్లందరూ ఒకటిగా ఎందుకు లేరు? తల్లులుగా, భార్యలుగా, కూతుళ్లుగా, అత్తలుగా, కోడళ్లుగా, ఆడబిడ్డలుగా ఎందుకు విడిపోయారు? ఎవరు విడగొట్టారు? దాంపత్యం పేరిట, మాతృత్వం పేరిట ఎందుకింత మోసం చేస్తున్నారు? ఈ మోసం ఎవరికే లాభాలను ఆర్జించి పెడుతుంది? ఇది తెలుసుకోవాలి. ఒక పిడికిలిలా బిగుసుకోకుండా ఆడవాళ్లు మొండిచేతుల్లా ఒకరొకరే ఎందుకైపోయారో తెలుసుకోవాలి. నాలాగే ఆక్రోశించేవారూ, ఆత్మహత్యలకు తరమబడుతున్నవారూ ఎందరో- వారందరితో కలవాలి. అదే నా జీవితగమ్యమని ఇవాళ నాకు నిశ్చయంగా తెలిసిపోయింది. నా జీవిత సాఫల్యం నా మాంగల్యంలో లేదు. నా పతి సేవల్లో లేదు. నేను కనలేని సంతానంలో లేదు. నా తోటి స్త్రీలందరితో చేయి కలపటంలోనే ఉంది.

ఇండియా టుడే పక్షపత్రిక, 21 డిసెంబర్ 1992